

Анотація дисципліни
«Методологія та методика кримінологічних досліджень»

Рівень вищої освіти – доктор філософії

Спеціальність – D8 Право

Кількість кредитів – 3

Загальна кількість годин – 90

Мета викладання навчальної дисципліни – формування в аспірантів цілісного науково-теоретичного уявлення про методологічні засади, принципи, методи, методики та організаційні процедури кримінологічних досліджень; поглиблення знань про гносеологічну природу кримінологічного пізнання, закономірності формування наукового знання про злочинність, її детермінанти, особу правопорушника, віктимізацію та механізми запобігання кримінальним правопорушенням; оволодіння сучасними кількісними, якісними, порівняльними, статистичними, соціологічними та міждисциплінарними методами дослідження кримінологічних явищ; розвиток здатності самостійно формувати наукову проблему, визначати об'єкт, предмет, мету, завдання й гіпотези дослідження, розробляти його програму, формувати емпіричну базу, збирати, систематизувати, аналізувати та інтерпретувати кримінологічні дані; формування навичок критичного оцінювання достовірності й репрезентативності результатів, дотримання принципів академічної доброчесності та дослідницької етики, а також підготовки науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення кримінологічної політики та практики запобігання злочинності в Україні.

Основними завданнями вивчення дисципліни є формування в аспірантів поглиблених знань про поняття, структуру, функції та рівні методології кримінологічної науки; філософські, загальнонаукові, спеціально-наукові й міждисциплінарні засади кримінологічного пізнання; співвідношення методології, методу, методики та техніки кримінологічного дослідження; принципи наукової об'єктивності, системності, комплексності, перевірюваності та обґрунтованості висновків; сучасні теоретичні парадигми кримінології; етапи організації та проведення кримінологічного дослідження; методику розроблення програми дослідження, формулювання гіпотез, операціоналізації понять та побудови системи показників; способи формування вибірки та забезпечення її репрезентативності; методи збору первинної кримінологічної інформації, зокрема спостереження, опитування, інтерв'ювання, анкетування, експертного оцінювання, аналізу документів і матеріалів кримінальних проваджень; методи статистичного аналізу, кримінологічного вимірювання, моделювання та прогнозування; методики дослідження латентної злочинності, віктимізації, рецидиву, організованої, корупційної та кіберзлочинності; можливості використання цифрових технологій і геоінформаційних систем; правила оброблення, інтерпретації та візуалізації емпіричних даних; критерії валідності, надійності та відтворюваності результатів; етичні й правові обмеження досліджень; особливості підготовки наукових звітів, дисертаційних досліджень та практичних рекомендацій для суб'єктів запобігання злочинності.

Опис дисципліни: Методологія та методика кримінологічних досліджень як предмет наукового пізнання. Кримінологія в системі юридичних і соціальних наук. Поняття, сутність, структура та функції методології кримінологічної науки. Метод, методика, методологічний підхід і дослідницька процедура: співвідношення понять. Філософські засади кримінологічного пізнання. Онтологічний, гносеологічний, аксіологічний і праксеологічний аспекти кримінологічних досліджень. Позитивістська, критична, конструктивістська та інтегративна парадигми кримінології. Принципи об'єктивності, науковості, системності, історизму, комплексності та міждисциплінарності. Діалектичний, системний, структурно-функціональний, історико-правовий, порівняльно-правовий і соціологічний методи. Кількісна та якісна методології кримінологічних досліджень. Змішані дослідницькі дизайни. Поняття й види кримінологічних досліджень. Фундаментальні та прикладні дослідження. Описові, пояснювальні, аналітичні, прогностичні та оціночні дослідження. Організація кримінологічного дослідження. Постановка наукової проблеми та визначення ступеня її розробленості. Об'єкт, предмет, мета й завдання дослідження. Формулювання та перевірка наукових гіпотез. Концептуалізація й операціоналізація кримінологічних понять. Розроблення програми та плану дослідження. Побудова системи показників і змінних. Генеральна сукупність і вибірка. Імовірнісні та неімовірнісні способи відбору. Репрезентативність, похибка та зміщення вибірки. Джерела кримінологічної інформації. Офіційна кримінальна статистика та її обмеження. Адміністративні дані, судова статистика, реєстри та відкриті набори даних. Первинні та вторинні емпіричні дані. Спостереження як метод кримінологічного дослідження. Опитування, анкетування та інтерв'ювання. Структуровані, напівструктуровані й глибинні інтерв'ю. Фокус-групові дослідження. Експертне опитування та метод Дельфі. Аналіз документів, судових рішень і матеріалів кримінальних проваджень. Контент-аналіз кримінологічної інформації. Кейс-стаді та порівняльне дослідження випадків. Експериментальні та квазіекспериментальні методи. Лонгітудні та панельні дослідження. Методи вимірювання злочинності. Абсолютні й відносні показники злочинності. Рівень, структура, динаміка, географія та інтенсивність злочинності. Проблема латентної злочинності. Віктимізаційні опитування та дослідження самозвітної делінквентності. Методика вивчення особи правопорушника. Дослідження криміногенної мотивації та соціального середовища. Аналіз криміногенних детермінант і факторів ризику. Методика дослідження рецидивної та організованої злочинності. Особливості вивчення корупційних кримінальних правопорушень, економічної злочинності та кіберзлочинності. Кримінологічне дослідження злочинності неповнолітніх. Гендерно чутливі підходи у кримінологічних дослідженнях. Методика вивчення віктимізації та віктимологічних ризиків. Статистичні методи оброблення кримінологічної інформації. Описова статистика, групування, середні величини та показники варіації. Кореляційний і регресійний аналіз. Перевірка статистичних гіпотез та оцінювання невизначеності. Аналіз часових рядів і тенденцій злочинності. Просторовий аналіз злочинності. Кримінологічне картографування та геоінформаційні

системи. Моделювання кримінологічних процесів. Кримінологічне прогнозування: поняття, методи та межі достовірності. Сценарний аналіз і експертне прогнозування. Оцінювання криміногенних ризиків. Методологія дослідження ефективності запобіжних заходів. Моніторинг та оцінювання кримінологічних програм. Показники результативності й ефективності запобігання злочинності. Контрфактичний підхід та оцінювання причинного впливу. Систематичний огляд наукових досліджень і метааналіз. Доказово обґрунтована кримінологічна політика. Цифрові інструменти збору, оброблення й візуалізації даних. Використання програмних засобів статистичного аналізу. Великі дані та машинне навчання в кримінології. Методологічні обмеження алгоритмічного прогнозування. Ризики упередженості, дискримінації та непрозорості алгоритмів. Правові й етичні засади оброблення персональних даних. Інформована згода, конфіденційність, анонімізація та захист учасників досліджень. Особливості досліджень за участю неповнолітніх, потерпілих та інших вразливих груп. Академічна доброчесність і запобігання фальсифікації результатів. Валідність, надійність, репрезентативність і відтворюваність кримінологічного знання. Тріангуляція методів і джерел даних. Методологічні особливості дослідження злочинності в умовах воєнного стану. Вивчення криміногенних наслідків збройного конфлікту, вимушеного переміщення населення та післявоєнної відбудови. Обмеження доступу до емпіричних даних і способи забезпечення достовірності висновків. Порівняльні міжнародні кримінологічні дослідження. Стандарти збору та зіставлення кримінологічних даних. Підготовка аналітичного звіту й наукової публікації. Методологія дисертаційного дослідження у сфері кримінології. Формулювання наукової новизни, теоретичного та практичного значення результатів. Розроблення рекомендацій щодо вдосконалення кримінологічної політики України. Перспективи розвитку методології кримінологічних досліджень.

Форма підсумкового контролю: екзамен.